

Temanotat

**Tunisia: Ekteskap – juridiske og
sosiokulturelle forhold**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Tunisia: Ekteskap – juridiske og sosiokulturelle forhold**

SUMMARY

The paper deals with the legal and administrative aspects of marriage in Tunisia, as regulated by the Personal Status Law of 1956. Two essential elements of a Tunisian marriage, the marriage contract and the wedding party, are discussed. Studies of marriage patterns show that social background and reputation are important aspects in choosing a spouse. Men are generally older than women when they marry, a practice that is deeply rooted in Tunisian culture. However, the paper shows that the perspective of migration can make up for an unconventional marriage, for example with regard to social background and age. In this context, the popular notion of *bezness*, which denotes a certain kind of relationships between Tunisian men and western women, is briefly mentioned.

SAMMENDRAG

Notatet tar for seg juridiske og administrative forhold ved ekteskapsinngåelse i Tunisia, som reguleres av personstatusloven av 1956. Notatet tar særlig for seg to vesentlige elementer ved en tunisisk ekteskapsinngåelse, ekteskapskontrakten og bryllupsfesten. Studier av ekteskapsmønstre viser at tunisiere i stor grad inngår ekteskap med personer med samme sosiale bakgrunn, og familiens omdømme er viktig i valg av ekteskapskandidat. Menn er gjennomgående eldre enn kvinner ved ekteskapsinngåelse, en praksis som er dypt forankret i tunisisk kultur. Notatet viser imidlertid at et ukonvensjonelt ekteskap, for eksempel med hensyn til sosial bakgrunn og aldersforskjell mellom ektefellene, til en viss grad kan oppveies av muligheten til å emigrere. Det folkelige begrepet *bezness*, som betegner en viss type relasjoner mellom tunisiske menn og vestlige kvinner, tas også opp i notatet.

INNHold

1. Innledning	5
2. Generelt om ekteskap	6
3. Personstatusloven av 1956	7
4. Forlovelse	8
4.1 Hvor lenge er det vanlig å være forlovet før man gifter seg?	8
4.2 Valg av ektefelle	8
4.3 I hvilken grad kjenner de kommende ektefellene hverandre?	9
5. Formaliteter ved ekteskapsinngåelse	9
5.1 Stedfortrederekteskap	11
5.2 Ekteskapskontrakt og brudepris.....	11
5.3 Registrering av ekteskapsinngåelse i utlandet	11
5.4 Bryllupsfesten.....	12
5.5 Utgifter til ekteskapsinngåelse.....	14
6. Sedvaneekteskap	15
7. Ekteskap med mindreårige	15
8. Tvangsekteskap	16
9. Ekteskap mellom slektninger	16
10. Aldersforskjell mellom ektefeller	17
11. Ekteskap på tvers av religiøse, sosioøkonomiske og kulturelle normer .	18
11.1 Begrepet <i>bezness</i>	18
12. Referanser	20

1. INNLEDNING

Tunisia er kjent som et av de mest liberale landene i den arabiske verden, og fikk så tidlig som i 1956 en personstatuslov (familielov) som sikret kvinner grunnleggende rettigheter, og som var svært progressiv for sin samtid. Også annet lovverk som ble vedtatt på 1950-tallet har bidratt til å styrke kvinners juridiske stilling:

The code of personal status, promulgated in 1956 and amended several times since, most notably in 1993, created conditions that would permit women to fulfil their role in society in many aspects. The abolition of polygamy and repudiation, the legal right for women to ask for divorce, the establishment of a minimum age for marriage, and the required consent of both spouses to marriage have all further strengthened the freedom and social status of women. A 1958 reform introduced the idea of generalized and free education from ages 6 to 14 for all, creating conditions for the massive schooling of girls. In 1957, women became citizens with the right to vote, and by the virtue of the 1959 constitution both men and women were enabled to seek elected office. The constitution also enshrines the principle of equality, which has been incorporated through time into other legal texts, including the electoral code, the labor code, and the code of nationality. As a result, women have obtained the right to work, to move freely, to open a bank account, and to establish a business, without the permission of their father or husband (Ben Salem 2010, s. 2).

Til tross for at Tunisia har vært et foregangsland med hensyn til lovverk, har familiestrukturen i praksis forblitt forholdsvis tradisjonell og ligner således på den organisering av familielivet som man finner igjen i andre deler av den arabiske verden. Selv om kjernefamilien etter vestlig mønster blir stadig mer vanlig i Tunisia, forholder de fleste tunisiere seg til større familienettverk hvor rolle- og arbeidsfordeling ofte er kjønnsbestemt. Mannen er fortsatt familiens overhode etter loven, og har en lovfestet plikt til å forsørge familien. Det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret har også blitt forsterket etter at islamistiske strømninger har gjort seg stadig mer gjeldende i det tunisiske samfunnet fra 1980-tallet og frem til i dag, og særlig etter at islamistpartiet Ennahda kom til makten i 2011 (Association des Femmes Démocrates, møte i Tunis oktober 2012).

I desember 2010-januar 2011 fant det sted et folkeopprør i Tunisia, som det første landet ut i det som omtales som den arabiske våren. Etter president Ben Alis fall valgte tunisiere en ny grunnlovsforsamling i oktober 2011. Islamistene, som hadde hatt økende folkelig støtte siden 80-tallet, men som ikke fikk lov til å organisere seg i politiske partier før 2011, ble den store valgvinneren. Det relativt moderate islamistpartiet Ennahda ble valgets vinner og dannet regjering med to mindre, sekulære partier. Etter folkeopprøret har man sett en forsterket polarisering av det tunisiske samfunnet, mellom en islamistisk sfære, ofte orientert mot resten av den arabiske verden og særlig Gulfstatene, og mer sekulære samfunnskrefter, mer orientert mot Europa og særlig Frankrike.

I arbeidet med å forfatte ny grunnlov har spørsmålet om kjønn stått sentralt, og blitt et slags symbol for begge leire. Mens Ennahda, som er under press fra mer ytterliggående islamister, ønsker å ta inn referanser til sharia i den nye grunnloven, er den sekulære delen av befolkningen sterkt bekymret for at kvinners tilkjempede rettigheter skal svekkes i den nye lovgivningen. Denne spenningen kom for eksempel til uttrykk da islamistene foreslo ordlyden ”kvinner og menn er komplementære” i stedet for at ”kvinner og menn er likeverdige” i grunnlovens innledende paragrafer. Dette forslaget fikk den sekulært orienterte delen av det tunisiske samfunnet til å reagere sterkt, og det ble en opphetet diskusjon både i grunnlovsforsamlingen og i samfunnet for øvrig, til islamistene trakk forslaget. Arbeidet med den nye grunnloven er ikke ferdigstilt (og grunnlovsforsamlingen ble suspendert etter en politisk krise i august 2013), så det er enda ikke klart hvordan den ferdige grunnloven eventuelt vil endre tunisiske kvinners juridiske stilling.

Ekteskap er et stort og komplisert tema som det vanskelig kan skrives uttømmende om. Innholdet i dette temanotatet reflekterer problemstillinger som utlendingsforvaltningen har spilt inn til Landinfo over tid, og har derfor spesiell relevans for forvaltningen. Notatet er på ingen måte noen uttømmende oversikt over juridiske og sosiokulturelle aspekter ved ekteskap i Tunisia.

Videre må det understrekes at notatet omhandler ekteskap mellom tunisiere i Tunisia. Prosedyrer for registrering av ekteskap inngått utenfor Tunisia nevnes kun kort. Notatet tar også for seg begrepet *bezness*, som er det tunisiske begrepet for en viss type relasjoner mellom tunisiske menn og utenlandske kvinner.

Landinfo gjennomførte en informasjonsinnhentingsreise til Tunisia i oktober 2012. En del av informasjonen i temanotatet ble innhentet under denne reisen, og er supplert med informasjon fra ulike skriftlige kilder.

2. GENERELT OM EKTESKAP

Ekteskap er en plikt i islam, og utgjør ifølge religiøse doktriner ”halve troen”. Alle muslimer forventes å gifte seg, og sølibat regnes som uønskelig og unormalt. Ekteskapet anses som en overgangsrite som markerer overgangen fra å være barn til å bli en uavhengig voksenperson. En ugift (og barnløs) person vil aldri fullt ut oppfattes som en ansvarlig voksenperson, uansett alder. Særlig er kvinners sosiale status knyttet til hennes rolle som mor.

Ekteskapet er den eneste legitime rammen for seksualliv i Tunisia. Selv om det å ha seksuelle relasjoner utenfor ekteskap ikke lenger er uvanlig, særlig i høyere samfunnslag (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012), er utenomekteskapelige seksuelle relasjoner negativt ansett og sosialt stigmatisert i Tunisia, og må derfor skje diskret. Kvinnelig ærbarhet, særlig symbolisert gjennom jomfrudom frem til ekteskapet, er fortsatt viktig i det tunisiske samfunnet.

Skilsmisse er oppfattet negativt, men er langt fra uvanlig i Tunisia. I 2008 ble det registrert 9127 skilsmisser, sett opp mot 16 000 inngåtte ekteskap samme år (Gnet 2009).

Tunisia er, som andre land i Nord-Afrika, et land i endring. Gjennom sin sentrale geografiske beliggenhet og sin historie orienterer landet seg både mot Vesten (og da særlig Frankrike) og den arabiske verden. Dette kulturelle mangfoldet reflekteres også i måten ekteskap oppfattes og inngås på. Den tunisiske ekteskapsmodellen er en hybridisert modell som er påvirket av før-islamisk tradisjon, islam, fransk påvirkning fra protektorattiden (1881-1956), vestlig påvirkning gjennom migrasjon og globalisering og nyere religiøse strømninger, ofte fra Gulfen (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012). I tillegg finnes det geografisk og sosial variasjon for ekteskapsinngåelse. Som en følge av dette vil man finne variasjon både hva gjelder valg av ektefelle, alder for ekteskapsinngåelse, og formen på bryllupsfeiringen. Når det er sagt, finnes det en del relativt stabile demografiske og kulturelle trekk ved ekteskap i Tunisia og den større kultursfæren landet er en del av, Nord-Afrika og den arabisk-muslimske verden. Dette temanotatet vil forsøke å belyse slike sosiokulturelle trekk og samtidig ta for seg det juridiske rammeverket for ekteskap i Tunisia.

3. PERSONSTATUSLOVEN AV 1956

Ekteskap reguleres av personstatusloven av 1956 (Code du Statut Personnel 1956, heretter CSP). Loven har blitt endret ved flere anledninger, blant annet i 1993. Som tidligere nevnt regnes loven som en av de mest progressive familielovgivningene i den arabiske verden, selv sammenlignet med den marokkanske Moudawana fra 2004 (Ben Achour 2007). Av progressive elementer i den nye loven da den ble vedtatt, kan nevnes:

- Flergifte forbys og kriminaliseres
- Frastøting (*répudiation*) erstattes med skilsmisse besluttet av domstolen
- Kvinner gis større adgang til skilsmisse
- Nedre aldergrense for inngåelse av ekteskap innføres
- Krav til verge for kvinner ved inngåelse av ekteskap bortfaller

Viljen til å forsterke kvinnens juridiske rettigheter reflekteres også i annet lovverk, som arbeidsloven, statsborgerloven og valgloven. Det har imidlertid vært liten endring i lovverket på 2000-tallet når det gjelder kvinners rettigheter (Ben Salem 2010).

Men selv om loven på mange punkter representerer et brudd med den patriarkalske familiemodellen som er vanlig i den arabiske verden, er den også en forlengelse av denne modellen, særlig ved at den opprettholder prinsippet om mannens særstilling (*le privilège masculin*), som er grunnleggende i islam. Lovens iboende tvetydighet innbærer at den kan tolkes forskjellig, ut fra hva slags verdimeslig utgangspunkt man har (Ben Achour 2007).

4. FORLOVELSE

Forlovelsen innebærer ingen juridisk forpliktelse til å inngå ekteskap (CSP 1956, paragraf 1-2). Det er vanlig å markere forlovelsen, men formen på markeringen varierer etter familienes tradisjoner og økonomiske ressurser. Mens noen familier nøyer seg med en mindre markering hos brudens familie, ønsker andre en større fest og leier et selskapslokale for anledningen. Det er uansett vanlig at den kommende brudgommen besøker brudens familie sammen med sine slektninger, og at han har med seg gaver, gjerne smykker og kaker. Det er også vanlig å resitere al-Fatiha, åpningsverset i Koranen. De to familiene setter en dato for bryllupet, og avtaler seg i mellom hvordan utgiftene til ekteskapsinngåelsen skal fordeles og andre praktiske forhold (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012; Ghanmi 2010).

4.1 HVOR LENGE ER DET VANLIG Å VÆRE FORLOVET FØR MAN GIFTER SEG?

Det er stor variasjon med hensyn til forlovelsens lengde i Tunisia. Ifølge CREDIF (møte i Tunis, oktober 2012) kan forlovelsesperioden vare fra noen måneder til flere år, og det er derfor ikke mulig å angi noen gjennomsnittlig lengde på forlovelsen i en tunisisk kontekst. Hurtig inngåtte ekteskap uten at familien er involvert er imidlertid uvanlig i Tunisia (se punkt 4.2 under). Det er vanlig å inngå ekteskap i sommermånedene i Tunisia, så forlovelsestiden vil også kunne være avhengig av når på året forlovelsen finner sted.

4.2 VALG AV EKTEFELLE

Mens man i Norge gjerne inngår ekteskap etter et kortere eller lengre forhold og/eller samboerskap, begynner letingen etter en ekteskapskandidat i Tunisia først når mannen er klar til å ta på seg de økonomiske forpliktelsene et ekteskap innebærer. Det er mannen som tar initiativ til ekteskapsinngåelsen, ikke kvinnen.

Studier av ekteskapsmønstre i Tunisia viser at tunisiere flest gjerne velger ektefeller fra samme geografiske og sosiale miljø som dem selv, og rundt hvert femte ekteskap er søskenbarnekteskap (Ben M'Rad & Chalbi 2006). Prinsippet om at det bør være en sosial og økonomisk likhet mellom brud og brudgom, er sentralt i islam. Dersom en brud inngår ekteskap med en mann av høyere sosial status, vil hun heves til brudgommens nivå. At brudgommen har en svakere sosial stilling enn bruden er derimot ikke sosialt akseptert (Dahl 1992, s. 65). De fleste tunisiere vil derfor velge en ektefelle fra samme sosiale sjikt som dem selv, og såkalte mesallianser, det vil si ekteskap hvor en av ektefellene gifter seg "under sin stand", bør i størst mulig grad unngås, i medhold av både sosiale og religiøse normer.

Mens ekteskapsinngåelse tidligere først og fremst var et familieanliggende, er det i dag mer vanlig med et individuelt valg av ektefelle. Det er stadig mer vanlig at mannen velger ektefelle selv, men han kan også delegere dette ansvaret til sin mor. Uansett hvordan valget av ektefelle foregår, er familiens velsignelse avgjørende. Få vil ønske å gifte seg med en person som familien, særlig mor, ikke mener er en passende kandidat. Det er derfor vanlig at en person som ønsker å gifte seg søker råd hos familien før en avgjørelse tas (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012).

Når en ekteskapskandidat blir foreslått for familien, vil familien, dersom den ikke allerede kjenner vedkommende eller vedkommendes familie, undersøke kandidatens familiebakgrunn og sosiale stilling. I denne sammenhengen er familiens sosiale

omdømme avgjørende. En kandidat kan også innkalles til en samtale med den tilkommendes familie, slik at familien kan bedømme om vedkommende er en passende kandidat for sønnen eller datteren.

Valg av ektefelle er et viktig valg i en tunisisk sammenheng, og slike valg tas etter nøye overveielse av begge parter og familiene deres. Hurtig inngåtte ekteskap med personer som man ikke kjenner bakgrunnen til, er således uvanlig i en tunisisk sammenheng, med unntak av såkalte *urfi*-ekteskap (se punkt 6 under).

4.3 I HVILKEN GRAD KJENNER DE KOMMENDE EKTEFELLENE HVERANDRE?

Som det fremgår over, er sosial bakgrunn og familiens omdømme vesentlig i valg av ektefelle. Ektefeller vil derfor ha god kjennskap til hverandres familiebakgrunn og sosiale status når de inngår ekteskap.

Tunisia er et land i den arabisk-islamske kultursfære og kjennetegnes således av et kjønnsrollemønster hvor kvinner og menn tradisjonelt har ulike oppgaver, roller og status. Som en følge av et slikt kjønnsrollemønster er samfunnet delt inn i mannlige og kvinnelige domener. Mens kvinners oppgaver først og fremst er knyttet til hjemmet, vil mannen gjerne arbeide utenfor hjemmet for å forsørge familien:

Recent studies have shown a persistent imbalance in how family members budget their time on a daily basis; such inequality is especially prevalent in rural areas, but is also apparent in urban environments. The data show that gender roles are deeply entrenched, and that while men divide their time between work and leisure, women spend most their time doing household work (Ben Salem 2010, s. 8).

Siden kvinner og menn tradisjonelt lever sine liv i separate sfærer, og tradisjonelt har hatt ulike arbeidsoppgaver og fritidsaktiviteter, er det ikke gitt at ektefellene kjenner til detaljer om hverandres yrkesliv og sosiale liv. Det er ikke nødvendigvis sosialt akseptert at kvinnen forhører seg om mannens aktiviteter når han kommer hjem ved arbeidsdagens slutt, og det er heller ikke forventet at menn skal vise interesse for kvinners dagligliv.

På den annen side er kjønnsroller i utvikling også i Tunisia. Som en følge av at kvinner i stadig større omfang tar utdanning og deltar i yrkeslivet utenfor hjemmet (rundt 30 % av tunisiske kvinner har ifølge Ben Salem (2010) lønnsarbeid), vil kvinner og menn i større grad enn tidligere ha felles arenaer de møtes og omgås på, og følgelig større kunnskap om hverandre.

5. FORMALITETER VED EKTESKAPSINNGÅELSE

Ekteskap i islam er en privatrettslig kontrakt mellom to personer (eller familier), og ikke et sakrament, slik det for eksempel er innen katolisismen. Det kontraktsrettslige aspektet er derfor viktigere i en islamsk ekteskapsinngåelse enn det seremonielle. Ekteskapet inngås sivilt og ikke religiøst i Tunisia, men det er ikke uvanlig at ektemannen ber om at ekteskapet velsignes i moskeen, og at han deler ut drasjeer eller andre søtsaker for å markere hendelsen (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012).

Ekteskap må registreres hos myndighetene for å være gyldig i Tunisia. Tradisjonelt inngåtte ekteskap som ikke er offisielt registrert, er ikke gyldige i lovens forstand.

Det viktigste elementet i ekteskapsinngåelsen i Tunisia er ekteskapskontrakten. Ektefellene regnes som formelt gift når de har underskrevet ekteskapskontrakten, men de regnes som sosialt gift først etter bryllupsfesten. Man kan signere ekteskapskontrakten på to måter i Tunisia: Foran offentlig tjenestemann på kommunehuset (ar. *baladiyya*, fr. *municipalités*), eller ved hjelp av en notarius publicus (*adoul*).

Dersom ekteparet velger å signere ekteskapskontrakten på kommunehuset, tar ektefellene kontakt med relevant tjenestemann minst én måned før ekteskapsinngåelsen, og leverer inn påkrevd dokumentasjon. Selve ekteskapsinngåelsen, det vil si signeringen av ekteskapskontrakten, skjer enten på kontoret til tjenestemannen, eller i et eget seremonirom, som kan leies. Det må være to vitner til ekteskapsinngåelsen. Når ekteskapskontrakten er signert, utstedes ekteskapsattesten.

Ektefellene kan også signere ekteskapskontrakten i nærvær av to notarius publicus (*adoul*), enten på adoulens kontor, i et privat hjem eller der ekteparet ønsker det. Notaren samler inn og undersøker relevant dokumentasjon, og registrerer ekteskapet ved nærmeste kommunehus. Notarius kan også fungere som vitne til ekteskapsinngåelsen.

I kommunehuset blir ekteskapet skrevet inn i et ekteskapsregister, og registrene sendes så til den lokale domstolen.

I begge tilfeller, enten ektefellene signerer ekteskapskontrakten på kommunehuset eller i nærvær av en *adoul*, får de utstedt ekteskapsattest og familiebok. Dokumentene utstedes på arabisk, men kan også utstedes på fransk i tillegg.

Det stilles følgende dokumentkrav for å inngå ekteskap i Tunisia:

- Fødselsattest (oversatt til arabisk dersom en av ektefellene er utenlandsk borger)
- Legeattest
- Kopi av nasjonalt ID-kort eller annet godkjent ID-dokument (legalisert kopi av pass for utlendinger)
- Kopi av nasjonalt ID-kort for vitnene

I tillegg må mindreårige legge frem tillatelse fra domstolen til å inngå ekteskap, samt tillatelse fra juridisk verge. Enker/enkemenn må fremlegge avdøde ektefelles dødsattest, og fraskilte må fremlegge skilsmisseattest utstedt av domstolen. Personer i sikkerhetsstyrkene (politi, militær, tollere og så videre) trenger tillatelse fra overordnede for å inngå ekteskap. Utlendinger som gifter seg i Tunisia må fremlegge dokumentasjon på at vedkommende kan inngå ekteskap, samt bekreftelse på konvertering til islam dersom utlendingen er mann, utstedt av en tunisisk mufti (Funksjonær ved kommunehuset i Cité El Kadra, møte i Tunis oktober 2012; République tunisienne u.å.).

Kvinnen beholder farens navn når hun gifter seg, men i offisielle dokumenter forekommer det at ektemannens navn kommer i tillegg til hennes (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012).

5.1 STEDFORTREDEREKTESKAP

Det er mulig å gifte seg ved stedfortreder i Tunisia, både for menn og kvinner. Det stilles ingen særlige krav til stedfortreder, men vedkommende kan ikke gi bemyndigelsen videre til en tredjeperson uten tillatelse. Stedfortreder må ha en fullmakt hvor identiteten til ektefellene kommer klart frem. Tillatelse fra juridisk verge i forbindelse med ekteskap med mindreårige kan også gis ved stedfortreder (CSP 1956, paragraf 9-10). Landinfo har ingen spesielle opplysninger om omfanget av stedfortredektenskap i Tunisia, men ifølge en tunisisk konsulær kilde (møte i Oslo, august 2013) er slike ekteskap sjeldne.

5.2 EKTESKAPSKONTRAKT OG BRUDEPRIS

For at ekteskapet skal være juridisk gyldig, må det foreligge en ekteskapskontrakt som fyller visse formkrav. En ekteskapskontrakt inneholder, ved siden av ulike opplysninger om ektefellenes identitet, obligatoriske opplysninger om brudeprisen¹.

Loven sier ingenting om størrelsen på brudeprisen (CSP 1956, paragraf 12-13)². Ifølge en funksjonær ved kommunehuset i Cité El Kadra (møte i Tunis, oktober 2012) er gjennomsnittlig registrerte brudepris rundt 50 dinarer (ca. 180 NOK), mens enkelte registrerer mange tusen dinarer. Selv om selve brudeprisen først og fremst synes å være av symbolsk størrelse i Tunisia, er utgifter til ekteskapet, i form av gaver til bruden, utgifter til bryllupsfesten og utgifter knyttet til etablering av felles bolig, svært høye (se punkt 5.5 under).

Begge parter har anledning til å føre inn klausuler i ekteskapskontrakten, som for eksempel kvinners anledning til å fullføre utdanning. Fra 1998 har tunisiske ektepar også kunnet velge mellom særeie eller felleseie når de inngår ekteskap (Ben Salem 2010).

Ekteskapskontrakten kan underskrives i lang tid før bryllupsfesten, i noen tilfeller så lenge som flere år (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012). Det vanlige er likevel at ekteskapskontrakten underskrives i forbindelse med bryllupsfeiringen.

5.3 REGISTRERING AV EKTESKAPSINNGÅELSE I UTLANDET

Tunisia anerkjenner ekteskap som er inngått etter andre lands familielovgivning. Dersom en tunisisk statsborger inngår ekteskap i Norge, kan vedkommende henvende seg til den tunisiske ambassaden i Oslo for å få ekteskapet registrert i

¹ I dette notatet brukes betegnelsen brudepris, selv om begrepet medgift gjerne brukes i en norsk sammenheng. Begrepet medgift er imidlertid ikke dekkende for det arabiske begrepet *mahr*. Mens medgift er formue som kvinnens slektsgruppe gir kvinnen med inn i ekteskapet, betegner brudepris en overføring av penger eller annet av verdi fra mannens slektsgruppe til kvinnen, enten til henne personlig eller til hennes slektsgruppe. Begrepet brudegave (i betydningen gave bruden får til personlig bruk av brudgommen) er en alternativ oversettelse av det arabiske begrepet *mahr*. Begrepet er likevel problematisk, fordi *mahr* ikke er en (frivillig) gave, men et obligatorisk element ved en muslimsk ekteskapsinngåelse.

² Funksjonæren ved kommunehuset i Cité El Kadra (møte i Tunis, oktober 2012) opplyste at brudeprisen ifølge loven er satt til symbolske én dinar. Landinfo har ikke funnet denne lovbestemmelsen.

Tunisia. Vedkommende må legge frem den originale vigselfattesten, kopi av ektefellenes pass og en erklæring som er signert av begge ektefellene (Tunisian Embassy in Oslo u.å.). Ifølge en tunisisk konsulær kilde (møte i Oslo, august 2013) godtas også et såkalt konsulærkort (*carte consulaire*) som ID-kort for den tunisiske parten³. Ektefellene får en bekreftelse på at ambassaden har registrert ekteskapet. Ambassaden vil føre ekteskapet inn i ambassadens registre, og så informere riktig myndighet i Tunisia, normalt folkeregisteret der den tunisiske parten er født (tunisisk konsulær kilde, møte i Oslo august 2013). En norsk konsulær kilde (e-post, august 2013) opplyser at slike registreringer kan ta svært lang tid, og at det finnes eksempler på at dokumentet aldri kommer frem til riktig instans, og at folkeregisteret dermed ikke er oppdatert.

5.4 BRYLLUPSFESTEN

Bryllupsfesten er svært viktig i en tunisisk sammenheng. Måten festen gjennomføres på varierer etter regionale tradisjoner og familiens sosiale tilhørighet og ressurser, men det finnes visse fellestrekk som går igjen i de fleste bryllupsfester i dag, uavhengig av ektefellenes geografiske og sosiale bakgrunn.

Bryllupsfesten er i stor grad ansvaret til kvinnens familie, og det er derfor hennes familie som i siste instans bestemmer formen på festen, selv om festplanleggingen kan være et samarbeidsprosjekt mellom de to familiene. Festbudsjettet bestemmes av familienes ressurser, men det er vanlig at familien strekker seg langt for å organisere en fest som kan bekrefte, eller aller helst forsterke, familienes sosiale posisjon.

Et tradisjonelt tunisisk bryllup kan vare i en hel uke, men selv om omfanget er mindre i dag, består en bryllupsfeiring fremdeles av flere etapper. De vanligste er som følger:

Noen uker før bryllupet samles bruden, hennes mor og nære kvinnelige slektninger for å sette sammen brudekista, det vil si utstyr som kvinnen skal ha med inn i ekteskapet og som familien ofte har samlet gjennom flere år.

Selve bryllupsfeiringen innledes gjerne med et besøk på et hammam (offentlig bad), hvor bruden gjennom ulike behandlinger av hud og hår gjør seg vakker til bryllupet. Deretter følger en henna-seremoni, hvor bruden får dekorert hender og føtter. Ofte organiseres så en fest for bruden og kvinnelige gjester som går under navnet *outia*. Kvinnene danser og hygger seg med god mat og drikke. Det er vanlig at bruden skifter antrekk flere ganger i løpet av festen. Den kommende ektemannen er til stede under siste delen av festen, og det er vanlig at han gir smykker i gave til sin kommende brud. *Outia*-festen betales av brudens familie. Den kommende ektemannen kan også ha en egen fest med sine mannlige familiemedlemmer og venner. Deretter er det vanlig med en religiøs seremoni, hvor en imam gir ekteskapet sin velsignelse. Dette kan skje i moskeen eller i et privat hjem. Til sist er det tid for selve bryllupsfesten, som feires så stort og flott som ekteparet har ressurser til (Boukhari 2012).

³ Et *carte consulaire* er et ID-kort som en tunisisk borger får utstedt ved en tunisisk utenriksstasjon når vedkommende registrerer seg ved ambassaden. For å få et slikt kort, må vedkommende blant annet fremlegge pass og oppholdstillatelse fra det aktuelle landet (Tunisian Embassy in Oslo u.å.; konsulær kilde, møte i Oslo august 2013).

Det er vanligvis mange gjester i et tunisisk bryllup, både storfamilie, naboer, venner og annet nettverk inviteres til bryllupsfesten. Omfanget på bryllupsfesten er bestemt av familienes ressurser, men det er også knyttet en viss regional variasjon til festens omfang. Vanlig bryllupsmat er couscous, men dette varierer regionalt. Bryllupsfesten både synes og høres godt i nabolaget, og dette kan ses i sammenheng med at festen har en lysningsfunksjon i Tunisia, det vil si at den fungerer som en slags offentlig kunngjøring av ekteskapet for omgivelsene. En slik kunngjøring er viktig for at ekteparet skal anses som gift av omgivelsene, og diskrete bryllupsfeiringer med få gjester er derfor sjeldent i Tunisia (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012)⁴.

De mange etappene i et tunisisk bryllup og all planleggingen som må til for å organisere den store bryllupsfesten (lokale, mat og drikke, flere antrekk, leiebil, bryllupsfotograf, administrative prosedyrer og så videre) gjør at bryllupsfeiringen vanligvis planlegges lang tid i forveien, gjerne minst ett år (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012).

Det er vanlig å inngå ekteskap i forbindelse med ferier i Tunisia, i desember/januar og særlig i juli/august. Da er familien gjerne samlet, også familiemedlemmer som bor i utlandet, og flest mulig kan være med på festen (funksjonær ved kommunehuset i Cité El Kadra, møte i Tunis oktober 2012).

Dersom begge ektefeller har tunisisk opprinnelse, skal det helt ekstraordinære grunner til for at ektefellene velger å ikke ha bryllupsfest. Migrasjon og stor avstand mellom ektefellene vil normalt ikke føre til mindre bryllupsfest; tvert imot stilles det høyere forventninger til feiringen dersom én av ektefellene bor i utlandet, fordi vedkommende presumptivt har større økonomiske ressurser.

Ved ekteskap hvor en av partene er utlending, er slike tradisjoner mindre relevante, og kan erstattes med en bryllupsfeiring som gjenspeiler ektefellenes to kulturer. Bryllupsfesten er likevel viktig i ekteskap mellom en tunisier og en utlending, nettopp på grunn av lysningsfunksjonen (*ishara*) som festen har. Ifølge CREDIF (møte i Tunis, oktober 2012) vil det i folks øyne være noe tvilsomt over et ekteskap som ikke er offentliggjort gjennom en bryllupsfest, fordi festen er avgjørende for at ektefellene skal anses som gift av omgivelsene.

Det er vanlig at ektefellene bruker giftringer i dag, men dette er en forholdsvis ny tradisjon. Enkelte muslimske menn unngår å bruke gull, da dette ifølge islamsk tradisjon bør unngås – disse bruker gjerne giftring i sølv.

⁴ Det arabiske begrepet som brukes av CREDIF i denne sammenhengen er *ishara* ("kunngjøring").

Drasjeer til salgs på markedet i Tunis. Drasjeene brukes til å markere gledelige begivenheter, herunder bryllup (Foto: Anne Moseng Knutsen).

5.5 UTGIFTER TIL EKTESKAPSINNGÅELSE

Det å gifte seg er svært kostbart i Tunisia, og de fleste familier strekker seg svært langt økonomisk for å arrangere et bryllup som kan bekrefte eller øke familiens sosiale anseelse. Utgiftene til selve bryllupsfesten varierer ut fra familiens ressurser, men ifølge CREDIF (møte i Tunis, oktober 2013) vil en moderne bryllupsfest sjelden koste under 15 000 dinarer (50 000 NOK).

I tillegg til utgifter til bryllupsfesten, innebærer en ekteskapsinngåelse store utgifter til etablering av en ny husholdning. Tunisisk tradisjon tilsier at mannen skal kunne tilby en innflytningsklar bolig (leiebolig eller selveier) når han gifter seg, selv om det er vanlig at kvinnen bidrar med deler av inventaret. Mannens forsørgeransvar er nedfelt i loven, mens kvinnen kun forventes å bidra økonomisk dersom hun har mulighet til det (CSP 1956, paragraf 23). Mannens økonomiske forsørgerevne er således en forutsetning for at han skal kunne inngå ekteskap.

Det er vanlig at kvinnen har med seg en brudekiste (arabisk *jahaz*) inn i ekteskapet. Brudekista består av ulikt utstyr som kvinnen trenger i en husholdning: kjøkkenutstyr, sengetøy, håndklær og lignende. Det kan også dreie seg om arvegods, samt personlige effekter, som skjønnhetsprodukter og parfyme.

De høye utgiftene knyttet til ekteskapsinngåelsen brukes for øvrig som en delforklaring på hvorfor gjennomsnittlig giftealder har økt kraftig de siste tiårene, både for kvinner og menn. Siden mannen må kunne forsørge sin familie når han gifter seg, vil han normalt ikke inngå ekteskap før han har regelmessig inntekt. På

grunn av arbeidsledighet og manglende forsørgerevne er andelen menn og kvinner som aldri gifter seg økende (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012).

6. SEDVANE EKTESKAP

Sedvaneekteskap, eller såkalte urfi-ekteskap (etter *urf*: ”sedvane” på arabisk), er et religiøst inngått ekteskap hvor det ikke foreligger noen skriftlig ekteskapskontrakt som er registrert hos myndighetene. Slike ekteskap har derfor ingen juridisk gyldighet i Tunisia.

Inntil nylig har sedvaneekteskap kun blitt inngått i et lite omfang i visse isolerte områder av landet, men har i dag fått fornyet aktualitet etter salafistenes fremtø, særlig i studentmiljøene, etter folkeopprøret i 2011. For å inngå et urfi-ekteskap leser man åpningsverset i Koranen (al-Fatiha) i nærvær av to muslimske vitner, og betaler en symbolsk brudepris. I motsetning til juridisk bindende ekteskap, gir urfi-ekteskap ingen rettigheter til kvinnen, for eksempel i forbindelse med skilsmisse, siden domstolene ikke forholder seg til ekteskap som ikke er registrert hos offentlige myndigheter.

I en artikkel i *Jeune Afrique* (Dahmani 2012) omtales denne bølgen av urfi-ekteskap som ”en seksuell halal-revolusjon”, og viser til at ekteskapene like mye er en måte å ha seksuelle forbindelser før ekteskapet på, som et religiøst begrunnet ønske om å leve i overensstemmelse med profetens lære.

Det er umulig å fastslå omfanget av slike ekteskap i Tunisia, siden de ikke registreres noe sted. Ifølge Dahmani (2012) ble det inngått over 500 urfi-ekteskap på Universitetet i Tunis i løpet av seks måneder under salafist-bølgen etter folkeopprøret, men ingenting tyder på at antallet urfi-ekteskap stiger voldsomt i dag, særlig etter at de negative aspektene ved slike ekteskap, spesielt for kvinner, har vært debattert i tunisisk media.

7. EKTESKAP MED MINDREÅRIGE

Nedre ekteskapsalder er 18 år for begge kjønn, som også er myndighetsalderen i Tunisia⁵. Dersom én eller begge ektefellene er under 18 år, må vedkommende ha tillatelse fra en dommer for å inngå ekteskap. Dommeren skal kun gi slik tillatelse dersom det finnes tungtveiende grunner, og ekteskapet er i ektefellenes beste interesse. Den mindreårige må også ha tillatelse fra sine foreldre (CSP 1956, paragraf 5-8).

⁵ Tidligere var minstealder 17 år for kvinner og 20 år for menn (Ben Salem 2010).

Landinfo har ikke konkrete tall på omfanget av ekteskap med mindreårige i Tunisia i dag, men den generelle tendensen er at både kvinner og menn blir stadig eldre ved første inngåtte ekteskap.

8. TVANGSEKTESKAP

Loven krever at begge ektefellene samtykker til ekteskapet (CSP 1956, paragraf 3).

Tvangsekteskap, hvor kvinnen (men også i visse tilfeller menn) presses inn et ekteskap hun ikke ønsker ved bruk av fysisk eller psykisk makt, er sjeldent i Tunisia (Ben Salem 2010; CREDIF, møte i Tunis oktober 2012). Likevel må det antas at en del kvinner føler seg presset til å inngå et uønsket ekteskap i Tunisia, selv om omfanget er umulig å tallfeste.

I en tunisisk sammenheng finnes det etter det Landinfo kjenner til, kun anekdotisk informasjon om tvangsekteskap. Det store volumet av forskningslitteratur gjelder tvangsgifte av kvinner av tunisisk (og mer generelt nordafrikansk) opprinnelse i Europa, og særlig Frankrike. Tunisiske kvinner med et regularisert opphold i et vestlig land synes spesielt utsatt for tvangsgifte med en person fra opprinnelseslandet, på grunn av utsikten til migrasjon for ektefellen, men også som følge av familiens ønske om å overføre opprinnelseskulturen til sine barn (Remacle 2005).

Etter det Landinfo kjenner til, finnes det ikke noen offentlig eller privat drevne krisesentre for kvinner som er utsatt for tvangsekteskap, eller frivillige organisasjoner som utelukkende arbeider med denne gruppen i Tunisia. Det finnes imidlertid flere organisasjoner som arbeider med utsatte grupper av kvinner mer generelt, for eksempel kvinner som er utsatt for vold og kvinner uten fast bopel, ofte som følge av konflikt og vold i familien. Landinfo besøkte det juridiske rådgivningssenteret til Association des Femmes Démocrates under informasjonssinnhentingsreisen til Tunisia i oktober 2012, og hadde på samme tid møte med organisasjonen Beity, som åpnet et bosenter for marginaliserte kvinner i mai 2013. En kvinne som frykter tvangsekteskap eller som har brutt med familien som følge av et uønsket ekteskap, kan søke hjelp hos en organisasjon som arbeider med å hjelpe kvinner i en vanskelig situasjon. Landinfo kan imidlertid ikke uttale seg om kvaliteten på slike hjelpetilbud.

9. EKTESKAP MELLOM SLEKTNINGER

Loven setter restriksjoner for ekteskapsinngåelse mellom slektninger, blant annet slektninger i direkte oppad- eller nedadgående linje, mellom en mann og hans ektefelles særkullsbarn, og mellom barn som har hatt samme amme (CSP 1956, paragraf 14-17).

Det er vanlig med søskenbarnekteskap i Tunisia, som i Nord-Afrika generelt. Samtidig er noen søskenbarnekteskap mer legitime enn andre. Den foretrukne konstellasjonen er datter av fars bror, mens datter til mors bror og datter til fars søster er frarådet (Ben M'Rad & Chalbi 2004).

Utover restriksjonene som loven setter, og kulturelle tabuer knyttet til visse former for søskenbarnekteskap, er ekteskap mellom slektninger vanlig i Tunisia. Ifølge tall fra folketellingen i 1975 var rundt en femtedel (19,24 %) av alle ekteskap i Tunisia mellom slektninger, i all hovedsak søskenbarnekteskap. Dette tallet har holdt seg stabilt også ifølge nyere studier (Ben M'Rad & Chalbi 2006). Ekteskap mellom slektninger er særlig utbredt på landsbygda og i såkalte semi-rurale miljøer, men heller ikke uvanlig i byene. Ifølge Ben M'Rad & Chalbi (2006) har dette først og fremst sammenheng med ønsket om å holde jord og annen formue innad i familien og således hindre oppsplitting av familiens ressurser. Det er også lettere å integrere en kvinnelig slektning i familien enn en fremmed kvinne, noe som er viktigere i tradisjonelle patrilokale kulturer på landsbygda, det vil si kulturer der det nygifte paret bosetter seg i mannens familie eller i geografisk nærhet til denne, enn i urbane områder hvor det nygifte paret i større grad bosetter seg mer uavhengig av (stor)familien.

Undersøkelser viser at holdningene til ekteskap mellom slektninger er i endring, spesielt blant yngre mennesker i urbane områder, særlig på grunn av kunnskap om helserisikoen knyttet til slike ekteskap (Chemli u.å.a). CREDIF (møte i Tunis oktober 2012) opplyser at ekteskap mellom slektninger er sett ned på i byene, hvor de gjerne forbindes med bondekultur.

10. ALDERSFORSKJELL MELLOM EKTEFELLER

Gjennomsnittlig alder for første inngåtte ekteskap blir stadig høyere i Tunisia. Mens gjennomsnittsalderen for ekteskap var 19,5 år for kvinner og 26,3 år for menn i 1966, var gjennomsnittsalderen 26,6 år for kvinner og 32,3 år for menn i 2001 (Ben Brahim 2004). I dag er gjennomsnittlig giftealder 29 år for kvinner, og 33 år for menn (Khefifi 2013).

Det er altså statistisk sett vanlig at menn er fire-fem år eldre enn sin ektefelle ved første inngåtte ekteskap i dag. Aldersforskjellen i mannens favør er dypt forankret i tunisisk (og nordafrikansk) kultur og reflekterer den tradisjonelle rollefordelingen i et parforhold: Mens det er en fordel for en kvinne å gifte seg tidlig med tanke på hennes fruktbarhet, er det tvert i mot hensiktsmessig for en mann å gifte seg først når han er økonomisk i stand til å forsørge sin familie, noe som selvsagt øker med alderen. Selv om denne rollefordelingen ikke er like tydelig i dagens pengeøkonomi hvor kvinner i stadig større grad tar utdanning og deltar i arbeidslivet, reflekteres fremdeles det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret i den statistiske aldersforskjellen i menns favør.

I en artikkelserie om aldersforskjell mellom ektefeller i det tunisiske samfunnet i avisen *Le Quotidien* (Chemli u.å. b-e), kommer det frem at flere av de intervjuede ungdommene, både jenter og gutter, kan godta en ektefelle som er jevn gammel med

dem selv, til nød et par, tre år eldre. En stor aldersforskjell anses ikke som akseptabelt, særlig ikke dersom aldersforskjellen går i kvinnens favør. Det kommer frem av artikkelserien at særlig gutter er skeptiske til å gifte seg med kvinner som er eldre enn dem selv.

CREDIF (møte i Tunis, oktober 2012) opplyser at kvinnen kun unntaksvis er eldre enn mannen, og at det da foreligger spesielle omstendigheter, som for eksempel at kvinnen er svært velstående, eller andre forhold som kan kompensere for aldersforskjellen i kvinnens favør.

11. EKTESKAP PÅ TVERS AV RELIGIØSE, SOSIOØKONOMISKE OG KULTURELLE NORMER

Tunisia er et religiøst og etnisk homogent samfunn. Bortsett fra svært små grupper av tunisiske jøder og kristne, regner den store majoriteten av tunisiere seg som arabere og muslimer. Ekteskap på tvers av religiøse eller etniske skillelinjer er derfor sjelden en reell problemstilling i Tunisia, og oppstår så godt som utelukkende i forbindelse med ekteskap med en utlending.

Mens en muslimsk tunisisk mann kan gifte seg med en kristen eller jødisk kvinne, kan ikke en muslimsk tunisisk kvinne gifte seg med en ikke-muslimsk mann. For at en muslimsk kvinne skal kunne inngå ekteskap med en utenlandsk mann i Tunisia, kreves det en attestasjon på konvertering fra en tunisisk mufti (République tunisienne u.å.).

Som det fremgår av punkt 4.2 over, viser studier av ekteskapsmønstre i Tunisia at det er vanlig å gifte seg med en person fra samme sosiale miljø som en selv, en praksis som er både kulturelt og religiøst forankret, og som har som hensikt å forhindre mesallianser, som regnes som et dårlig utgangspunkt for et stabilt ekteskap over tid. Ukonvensjonelle ekteskap, hvor de kommende ektefellene er ulike på områder som alder, sosial status og lignende, blir således sett på med skepsis av omgivelsene. I en tunisisk sammenheng, hvor ønsket om utvandring er stort hos mange, kan et ukonvensjonelt ekteskap imidlertid veies opp av mulighet til å emigrere, og familier kan være mer mottakelig for forskjeller mellom ektefellene enn de ville vært dersom begge ektefellene var tunisiske⁶.

11.1 BEGREPET *BEZNESS*

Begrepet *bezness* brukes i Tunisia om relasjoner mellom tunisiske menn og vestlige kvinner hvor den tunisiske parten er ute etter en form for profitt, enten økonomisk eller i form av oppholdstillatelse i Vesten, eller begge deler⁷. Begrepet er allment

⁶ Tunisia er et emigrasjonsland, hvor en betydelig del av befolkningen enten har emigrert eller ønsker å emigrere. I 2008 var over én million tunisiere, eller over 10 % av befolkningen, registrert ved en tunisisk utenriksstasjon som migranter (Di Bartolomeo, Fakhoury & Perrin 2010). Ønsket om å migrere har ikke blitt mindre etter folkeopprøret i 2011 (Boubakri 2013).

⁷ Termen dekker ikke prostitusjon, sex med mindreårige eller andre forhold som er forbudt ved lov, kun forhold mellom samtykkende voksne. Begrepet dekker ikke seksuelle forhold mellom tunisiske kvinner og vestlige menn; gitt den betydelige sosiale kontrollen av kvinner i det tunisiske samfunnet og det sterke kravet til kvinnelig

kjent i Tunisia, og er ofte omtalt i media, særlig i internettstfæren gjennom ulike nettsider, fora og blogger (se for eksempel nettsider som Tunisia-Love u.å. eller Bezness-Land u.å.). Det finnes også egne nettsider som gir hjelp til ”ofre” for denne virksomheten, som for eksempel tyske 1001 Geschichte (u.å.). Den typiske *beznesser* som trekkes frem på nettsidene, er en yngre, økonomisk ressurs svak mann med lav utdannelse, som gjerne jobber i turistindustrien eller oppholder seg på steder hvor han lett kommer i kontakt med turister.

Typiske tegn ved *bezness*-forhold er ifølge Tunisia-Love en kombinasjon av blant annet:

- Kjærlighetserklæringer og ekteskapsplanlegging etter kort bekjentskapstid
- Anmodning om penger eller gaver
- Forhold med kvinner som er betydelig eldre enn mannen
- Forhold med fraskilte kvinner med barn

Selv om informasjonen på nettsider som Tunisia-Love ikke har noen vitenskapelig verdi, er den likevel interessant fordi den reflekterer den folkelige oppfatningen av illegitime, instrumentelt inngåtte parforhold i en tunisisk kontekst. Punktene over bryter alle med kulturelt akseptable omgangsformer mellom kvinner og menn i Tunisia, og forhold av denne typen representerer derfor ikke et reelt, sosialt legitimt parforhold i en tunisisk sammenheng. En tunisisk mann vil inngå ekteskap med en kvinne først etter grundig overveielse og familiens velsignelse, han vil aldri be en kvinne om penger i forlovelsesperioden og han vil ha forsørgerplikt overfor ektefellen når de har inngått ekteskap. Statstisk sett er det også liten sannsynlighet for at han ville inngått ekteskap med en kvinne som er særlig eldre enn ham selv.

ærbarhet, vil et slikt forhold være sosialt uakseptabelt (og ofte en praktisk umulighet, siden muslimske tunisiske kvinner ikke har anledning til å inngå ekteskap med ikke-muslimske menn).

12. REFERANSER

Skriftlige kilder

- 1001 Geschichte (u.å.). *Willkommen auf www.1001Geschichte.de*. [s.l.]: 1001 Geschichte. Tilgjengelig fra <http://www.1001geschichte.de/> [lastet ned 24. august 2013]
- Ben Achour, S. (2007). Le Code tunisien du statut personnel, 50 ans après: les dimensions de l'ambivalence. *L'année du Maghreb II, 2005-2006*, 55-70. Tilgjengelig fra <http://anneemaghreb.revues.org/89> [lastet ned 15. august 2013]
- Ben Brahim, A. (2004). *Transition des structures par âge et vieillissement en Tunisie*. Paris: CICRED, dvs. Committee for International Cooperation in National Research in Demography. Tilgjengelig fra <http://www.cicred.org/Eng/Seminars/Details/Seminars/Popwaves/PopwavesBenBrahim.pdf> [lastet ned 16. juli 2013]
- Ben M'Rad, L. & Chalbi, N. (2004). Le choix matrimonial en Tunisie est-il transmissible? *Antropo* 7, 31-37. Tilgjengelig fra <http://www.didac.ehu.es/antropo/7/7-3/BenMrad.pdf> [lastet ned 14. august 2013]
- Ben M'Rad, L. & Chalbi, N. (2006). Milieu de résidence, origine des conjoints et consanguinité en Tunisie. *Antropo* 12, 63-71. Tilgjengelig via <http://www.didac.ehu.es/antropo/12/12-6/BenMRad.pdf> [lastet ned 15. juli 2013]
- Ben Salem, L. (2010). *Women's Rights in the Middle East and North Africa: Tunisia*. New York: Freedom House. Tilgjengelig fra http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/Tunisia.pdf [lastet ned 17. juli 2013]
- Bezness-Land (u.å.). *Bezness-Land. Un autre visage de la Tunisie*. [s.l.]: Bezness-Land. Tilgjengelig fra <http://www.bezness-land.com/> [lastet ned 24. august 2013]
- Boubakri, H. (2013). *Migrations Internationales et Révolution en Tunisie*. Firenze: European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Migration Policy Centre. Tilgjengelig fra <http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/MPC-RR-2013-01.pdf> [lastet ned 15. august 2013]
- Boukhari, F. (2012, 22. mars). Le mariage tunisien: Du henné au bouquet final. *Yabiladi*. Tilgjengelig fra <http://www.yabiladies.com/articles/details/9566/mariage-tunisien-henne-bouquet-final.html> [lastet ned 16. juli 2013]
- Chemli, A. (u.å. a). Les jeunes et le mariage consanguin: Difficile à digérer! *Le Quotidien*. Tilgjengelig via <http://www.tunisia-today.com/archives/38539> [lastet ned 14. august 2013]
- Chemli, A. (u.å. b). La différence d'âge en couple: Les jeunes, plutôt «vieux jeu». *Le Quotidien*. Tilgjengelig via <http://www.tunisia-today.com/archives/10561> [lastet ned 14. august 2013]
- Chemli, A. (u.å. c). Différence d'âge dans les relations: Jusqu'à 10 ans, les jeunes ne voient pas d'inconvénient. *Le Quotidien*. Tilgjengelig via <http://www.tunisia-today.com/archives/32392> [lastet ned 14. august 2013]
- Chemli, A. (u.å. d). La différence d'âge en couple: «Une équation perdue d'avance!». *Le Quotidien*. Tilgjengelig via <http://www.tunisia-today.com/archives/15455> [lastet ned 14. august 2013]
- Chemli, A. (u.å. e). Les jeunes et la différence d'âge en couple: 5 ans ça va, au-delà... bonjour le débat. *Le Quotidien*. Tilgjengelig via <http://www.tunisia-today.com/archives/27479> [lastet ned 14. august 2013]
- [CSP, dvs. Code du Statut Personnel] (1956, 13 august). *Décret du 13 août 1956, portant promulgation du code du statut personnel*. Tunis: République tunisienne. Tilgjengelig via

http://www.e-justice.tn/fileadmin/fichiers_site_francais/codes_juridiques/Statut_personel_Fr.pdf [lastet ned 13. august 2013]

- Dahl, T. S. (1994). *Den muslimske familie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dahmani, F. (2012, 24. oktober). Tunisie: Injustes noces. *Jeune Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/Article/JA2701p064-065.xml0/> [lastet ned 13. august 2013]
- Di Bartolomeo, A., Fakhoury, T. & Perrin, D. (2010). *CARIM Migration Profile: Tunisia*. Firenze: European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies & CARIM, dvs. Consortium for Applied Research on International Migration. Tilgjengelig fra http://www.carim.org/public/migrationprofiles/MP_Tunisia_EN.pdf [lastet ned 15. august 2013]
- Ghanmi, M. (2010, 30. juli). Mariage en Tunisie: entre authenticité et modernité. *Magharebia*. Tilgjengelig fra <http://magharebia.com/fr/articles/awi/reportage/2010/07/30/reportage-01> [lastet ned 17. juli 2013]
- Gnet (2009, 10. august). Le gouvernement divisé sur les chiffres de divorce. *Gnet*. Tilgjengelig fra <http://www.gnet.tn/temps-fort/le-gouvernement-divise-sur-les-chiffres-du-divorce/id-menu-325.html> [lastet ned 13. august 2013]
- Khefifi, W (2013, 15. januar). Le célibat en Tunisie: Le phénomène monte de plusieurs crans. *Le Quotidien*. Tilgjengelig via <http://www.tunisia-today.com/archives/39092> [lastet ned 15. august 2013]
- Remacle, X. (2005, 21. januar). Les jeunes issus de l'immigration musulmane face au mariage: entre traditions et modernité. I: Direction de l'égalité des chances, Ministère de la communauté française (Red.), *Mariage choisi, mariage subi: Quels enjeux pour les jeunes?*. Bruxelles: Direction de l'égalité des chances, Ministère de la communauté française, 32-37. Tilgjengelig via <http://www.mariagemigration.org/rbmm/pdf/MariageChoisi%2CSubiCOLLOQUE.pdf> [lastet ned 14. august 2013]
- République tunisienne (u.å.). *Etat civil. Conclusion d'un contrat de mariage*. Rabat: République tunisienne. Tilgjengelig fra <http://www.commune-tunis.gov.tn/publish/content/article.asp?ID=647> [lastet ned 13. august 2013]
- Tunisia-Love (u.å.). *Love in Tunisia*. [s.l.]: Tunisia Love. Tilgjengelig fra <http://www.tunisia-love.com/> [lastet ned 24. august 2013]
- Tunisian Embassy in Oslo (u.å.). *Consular services*. Oslo: Tunisian Embassy in Oslo. Tilgjengelig fra <http://www.tunisiaamb.no/help-for-tunisian-nationals-consular-services.htm> [lastet ned 24. august 2013]

Muntlige kilder

- Association Beity. Møte i Tunis 18. oktober 2012.
- Association des Femmes Démocrates. Møte i Tunis 22. oktober 2012.
- CREDIF, dvs. Centre de recherche, d'études, de documentation et d'information sur la femme. Møte i Tunis 19. oktober 2012.
- Funksjonær ved kommunehuset (baladiyya) i Cité El Kadra. Møte i Tunis 19. oktober 2012.
- Norsk konsulær kilde. E-post 24. august 2013.
- Tunisisk konsulær kilde. Møte i Oslo 23. august 2013.